

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovina
Zeničko-Dobojski Kanton
OPĆINA BREZA
Općinski načelnik

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
Zenica-Doboj Canton
MUNICIPALITY OF BREZA
Municipal Mayor

Smjernice za trogodišnje planiranje rada u Općini Breza
za period 2025 - 2027. godina

BREZA, 2025. GODINA

1. Uvod

Izrada Smjernica za trogodišnje planiranje rada Općine Breza za period 2025-2027. godina (u daljem tekstu:Smjernice) proizilazi kao obaveza iz člana 10. Uredbe o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 74/19 i 2/21) (u daljem tekstu: Uredba). Smjernice predstavljaju osnovu za planiranje rada jedinice lokalne samouprave za naredne tri godine, kako bi se na adekvatan način obuhvatili razvojni prioriteti koji su definisani Strateškim dokumentima.

Smjernice imaju za cilj da potenciraju ključne aktivnosti koje je neophodno poduzeti u narednom planskom ciklusu, a koje imaju sinergijski efekat za više oblasti društveno-ekonomskog života na području Općine Breza. Uredbom su propisani minimalni elementi Smjernica, a iste se izrađuju svake godine za period od tri godine i pripremaju se u skladu sa strateškim dokumentima relevantnim za Općinu Breza. Pored toga što predstavljaju usmjerenje za budući rad organa uprave, Smjernice služe i ostalim zainteresovanim stranama (vaninstitucionalnim akterima) kao vodilja za planiranje i implementaciju konkretnih projekata i aktivnosti u narednom trogodišnjem periodu.

2. Kratak opis razvojnog konteksta Općine Breza, uključujući izazove i rizike

Općina Breza se nalazi u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH) i administrativno pripada Zeničko-dobojskom kantonu (ZDK). Prostire se na površini od 72 km² i prema najnovijim statističkim podacima broji oko 14.168 **stanovnika**. Općina Breza graniči sa tri općine i to: Ilijaš, Vareš i Visoko. Geografski položaj, konfiguracija i kvalitet tla, klima, vodni resursi, historijsko nasljeđe te postojeći ugostiteljski i sportsko - rekreativni objekti, predstavljaju vrijednu perspektivu za razvoj lokalne zajednice. Od glavnog grada BiH, Sarajeva, Breza je udaljena 25 km, a od Zenice, sjedišta Zeničko-dobojskog kantona, oko 60 km.

U morfografskom i morfometrijskom smislu, teritorija općine Beza predstavlja brdovito-brežuljkasto gorje u visinskom intervalu od 450-1100 m/n.v., dok dolinski pojas obuhvata tok rijeke Stavnje. Ruralni dio općine pokriva 17,70 ha, dok se urbani dio prostire na površini od 591,30 ha. U odnosu na ukupnu površinu Općine, najviše su zastupljena šumska zemljišta i poljoprivredno zemljište, zatim dolazi građevinsko zemljište i vodno zemljište. Po nivou razvijenosti općina Breza spada u red razvijenih općina u Federaciji BiH sa indeksom razvijenosti od 99,1% u odnosu na Federaciju BiH, i nalazi se na 30 mjestu rang liste općina Federacije BiH.

Najvažniji prirodni resurs općine Breza svakako je ugalj, čija eksploatacija se provodi u okviru privrednog subjekta RMU «Breza», Breza. Mrki ugalj je sedimentna stijena organskog porijekla koja ima sposobnost gorenja, pa se koristi kao fosilno gorivo, nakon vađenja iz zemlje. Odlikuje se slabije održanom drvenastom strukturom, i mrke je do crne boje. Smatra se kao veoma važno gorivo i neobnovljivi izvor energije. U uslovima ove eksploatacije ili izrazito dinamične eksploatacije od strane RMU Breza, rezerve uglja se procjenjuju na narednih pet ili više decenija (proizvodnja se kreće cca 455.000 t/godišnje).

Kao jedan od prirodnih resursa općine Breza je i geotermalna voda u dolini rijeke Stavnje, a ista se nalazi 3 km uzvodno od grada i izvire iz pukotina Sedre čija je temperatura 20 °C kapaciteta 32 l/s. Njena mineralizacija iznosi 1,2 g/l i pripada hlorno-sulfatno-kalcijsko-natrijsko-magnezijskom tipu vode koja se može vrlo uspješno upotrebljavati kao ljekovita voda za balneologiju, zatim za uzgoj ribe, te u liječenju. Ovaj vid geotermalne energije koju posjeduje općina Breza daje široke mogućnosti razvoju privrede i poljoprivrede te postizanju

elektroenergetske efikasnosti u smislu smanjenja parcijalnih zagađivača. Mineralne sirovine predstavljaju značajan faktor tekućeg i budućeg razvoja općine Breza.

Podaci popisa stanovništva općine Breza, ukazuju na značajan pad broja stanovnika Općine u posljednjih 20 tak godina. Naime, od 28 statistički obrađenih naseljenih mjesta, njih 25 zabilježilo je pad broja stanovnika u odnosu na popis stanovništva iz 1991. godine.

Takođe, ukoliko se ne budu provodile kontinuirane mjere populacione politike općine Breza, odlazak mladih može biti daleko veći, slijedom prijavljivanja boravka mladih bračnih parova u Sarajevu ili Kantonu Sarajevo radi socijalnih davanja, zdravstvenog osiguranja i ostalih koristi koje ostvaruju stanovnici ovog Kantona, a što dokazuje broj prijava/odjava mjesta prebivališta u posljednjih pet godina u Općini Breza. Prema podacima Ministarstva unutrašnjih poslova Zeničko-Dobojskog kantona, Sektora za administraciju Breza u posljednjih pet godina je na teritoriji općine Breza sa druge općine prijavljeno 1.062 stanovnika, dok je za isti period sa teritorije općine Breza odjavljeno 1.144 stanovnika, što u prosjeku iznosi oko 16 stanovnika manje po godini.

Broj zaposlenih u Općini Breza u 2023 godini je iznosio 2.740, što je u odnosu na 2022. godinu manje za 35 osoba ili 1,27 osoba.

Registrovana nezaposlenost u Brezi za 2023. godinu iznosila je 1.479 lica, od čega je 1020 nezaposlenih žena koje traže posao. U odnosu na predhodnu godinu je smanjen broj nezaposlenih lica, ali je i dalje visok stepen nezaposlenosti.

Najveći broj nezaposlenih je sa srednjom stručnom spremom, zatim KV i NKV radnici.

Prosječna neto plata u Brezi za 2023. godinu je iznosila 1.223 KM, dok je u 2022. godini iznosila 1.071 KM.

Po izračunu indeksa razvijenosti u 2023. godini, Općina Breza spada u III grupu gdje indeks razvijenosti iznosi 0,79 i nalazi se na 44 mjestu po rangu razvijenosti u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Ukupan broj poslovnih subjekata na području Općine Breza u 2023. godini je iznosila 683 poslovna subjekta, i to: 235 pravnih lica, 157 podružnica u sastavu pravnih lica i 291 fizičko lice-obrtnik. Prihodi od poreza na dohodak za 2023. godinu su iznosili 3.805.954 KM, što iznosi 294 KM prihoda po glavi stanovnika, a za 675.594 KM je veći u odnosu na predhodnu godinu

Privreda općine Breza većim dijelom je oslonjena na javna pravna lica uključujući i javna preduzeća kojima je osnivač općina. Ona ima bogatu industrijsku historiju, a njena privreda je dugo bila fokusirana na rudarsku industriju. Međutim, s obzirom na globalne trendove dekarbonizacije i smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima, rudarska industrija se suočava s izazovima koji zahtijevaju prilagođavanje novim trendovima i inovacijama.

Pored rudarstva, Breza ima nekoliko manjih proizvodnih pogona koji djeluju u različitim sektorima, uključujući preradu metala, drvnu industriju i prehrambenu industriju. Ovi sektori nude mogućnosti za razvoj, posebno kroz ulaganja u modernizaciju proizvodnje i povećanje konkurentnosti na regionalnom tržištu.

Osnovu privrede općine Breza, u privatnoj svojini, čini prerada hrane i to većim dijelom putem jednog pravnog lica u stranoj svojini, dok potom slijedi građevinarstvo sa udjelom od 18 % i trgovina sa udjelom od 15 %. Sama struktura privrede ukazuje na činjenicu da ne postoje značajniji prerađivački kapaciteti koji se oslanjaju na prirodne resurse i potencijale u općini Breza, a koji bi mogli povezivati poljoprivredu, resurs sirovog drveta, lapora i sl.

Posljednjih godina općina Breza bilježi određene pozitivne trendove u razvoju privrede. Ukupan broj registrovanih obrta na teritoriji općine Breza u periodu od 2017 do 2023. godine se kretao od 220 do 279 registrovanih obrta i gledajući ukupan broj postoji blagi trend rasta u

posljednjih 5 godina. Slična situacija je i u broju pravnih lica registrovanih obrta na nivou općine Breza, s tendencijom blagog porasta i određenim kretanjima unutar registrovanih djelatnosti.

Prema dostupnim pokazateljima uspješnosti poslovanja pravnih lica, promatrano u trogodišnjem vremenskom razdoblju, vidljiv je porast vrijednosti imovine pravnih lica od preko 46 mil. KM, koji se prevashodno finansira vlastitim sredstvima, dok su ukupni prihodi u padu, za oko 3% na trogodišnjem nivou, kao i neto dobit. Izvoz pravnih lica registrovanih u općini Breza iznosi oko 10 miliona KM na godišnjoj razini u posljednjem razdoblju, dok je ukupni uvoz dobara i usluga iznosio oko 17 miliona KM.

Privredni potencijali i poduzetnička infrastruktura se ogleda i u poslovnim/industrijskim zonama, koje su definisane posljednjim izmjenama i dopunama Prostornog plana općine Breza, i to:

- Poslovna zona „Šaš“,
- Industrijska zona „Potkraj“,
- Industrijska zona „Kamenice“,
- Industrijska zona „Koritnik“.

Pored prirodnih Općina Breza obiluje mnogim **turističkim potencijalima** i kulturno historijskim spomenicima značajnim za razvoj općine. Srednjovjekovni nadgrobni spomenici-stećci, koji se mogu pronaći na mnogim lokacijama naše općine su: Nekropola sa stećcima na lokalitetu Brdo u zaseoku Lopate, Nekropola sa stećcima na lokalitetu Hrasno i Slivno, Nekropola sa stećcima na lokalitetu Kaursko groblje, Koritnik i Nekropole sa stećcima u Hočevlju. Izuzetno vrijedan objekat iz doba Osmanskog perioda je Džamija u Podgori koja predstavlja autohtoni primjer džamije centralnog unutrašnjeg potkupolnog tipa pod četvorovodnim krovom i sa kamenim minaretom, a navodi se da je ista sagrađena prije pet vijekova. U razvoju Općine, **poljoprivreda** ima veoma važnu ulogu, zahvaljujući prirodnim uslovima u smislu povoljne klime, kvaliteta vode i zemljišta. Raznovrsnost primarne poljoprivredne proizvodnje ogleda se u biljnoj proizvodnji (povrtlarstvo, voćarstvo, proizvodnja krmnog bilja), pčelarstvu, te stočarstvu kroz uzgoj sitne i krupne stoke. Prema službenim podacima koji se vode u Registru poljoprivrednih gazdinstava i registru klijenata, ukupan broj upisanih poljoprivrednih gazdinstava iznosi 743, od čega je 38 registrovanih poljoprivrednih proizvođača/obrtnika i 705 fizičkih lica/poljoprivredna porodična gazdinstva. Na području općine Breza **obrazovanje** se odvija u okviru jedne predškolske institucije, dvije osnovne škole (OŠ „Safvet Beg-Bašagić“ i OŠ „Enver Čolaković“)-sa nastavom organizovanom u 5 područnih škola i dvije srednje škole (SŠ „Mehmedalija Mak Dizdar“ i SŠ „Muhsin Rizvić“). Općina Breza nema visokoobrazovnih institucija. JU Dom zdravlja Breza registrovana je za obavljanje **primarne zdravstvene zaštite**, koja je organizovana sa: 6 (šest) timova porodične medicine, polivalentnom patronažom, zdravstvenom zaštitom predškolske djece, zdravstvenom zaštitom žena, hitnom medicinskom pomoći (HMP), higijensko epidemiološkom službom (HES), stomatološkom službom za djecu i odrasle, laboratorijom, centrom za mentalno zdravlje i fizikalnu rehabilitaciju i RTG dijagnostikom. **JU Centar za socijalni rad Breza** je javni servis Općine Breza i kao takav svojom organizacijom rada i kontinuiranim poboljšanjem socijalnih usluga zadovoljava potrebe krajnjeg korisnika, a u pružanju usluga je primjer drugima. Općina Breza sa aspekta **sigurnosti**, može se reći predstavlja relativno sigurnu zajednicu. Posebna problematika sa aspekta sigurnosti građana (posebno djece kao ranjive grupe), predstavlja problematika pasa lualica. Shvatajući ozbiljnost problema, Općinsko vijeće je donijelo Odluku o uslovima i načinu držanja pasa te načinu postupanja sa napuštenim i izgubljenim psima na području općine Breza («Službeni Glasnik Općine Breza» br. 4/18), koja djelimično rješava problematiku pasa lualica, ali ne u potpunosti, te je potrebno kontinuirano provoditi aktivnosti ka rješavanju ove problematike dugoročno i na human način. Područje općine Breza posjeduje

nezadovoljavajuću **cestovnu mrežu** koju najvećim dijelom čine lokalne ceste (57 683 km), dok regionalna cesta R444 u dužini od 8,687 km prolazi kroz područje općine Breza. Regionalna cesta niti u jednom segmentu ne zadovoljava kriterije regionalne ceste dok većina lokalnih cesta na području općine Breza ne ispunjava standarde kvaliteta, a sama širina je nedovoljna za dvosmjerno odvijanje saobraćaja. Željeznički saobraćaj je zastupljen isključivo kada je riječ o teretnom prevozu, i to samo na dionici do RMU Breza jer postojeće stanje željezničke infrastrukture ne ispunjava uslove za razvoj putničkog željezničkog saobraćaja. U proteklom periodu je planirana rekonstrukcija željezničke pruge Vareš - Luka Ploče, sa ciljem prevoza ruda (cink, barit, olovo i dr.), iz rudnika koji je pokrenula firma Eastern Mining, odnosno Adriatic Metals, kao krovna tvrtka, što će imati izniman značaj kako za željeznički tako i za cestovni saobraćaj, gdje će prevoz materijala željezničkim prometom doprinijeti povećanju sigurnosti u cestovnom prometu, kao i smanjenju troškova održavanja cestovne infrastrukture zbog manje upotrebe cesta. Pokrivenost općine **javnom rasvjetom** je oko 90 % naseljenih mjesta, naime sve mjesne zajednice općine Breza su u sistemu javne rasvjete, samo je nekoliko naseljenih dijelova u okviru mjesnih zajednica koje nije pokriveno javnom rasvjetom. Ukupan broj stubova postavljenih u svim naseljenim mjestima na području općine Breza iznosi 3.160 kom., od kojih je većina u vlasništvu „Elektrodistribucije“. Procenat drvenih stubova na postojećem sistemu javne rasvjete iznosi 3 % od ukupnog broja stubova. Sva naseljena mjesta su elektrificirana i snabdjevena električnom energijom, mada postoji potreba ulaganja u infrastrukturu i zamjenu nosećih stubova. Oko 10% svjetiljki na postojećem sistemu su dotrajale (štedne, živine, natrijeve snage 30 W-250 W), te se vrši kontinuirana zamjena istih novim svjetiljkama odgovarajuće snage i kvaliteta - LED sijalice i LED svjetiljke (30-100 W).

Sistemom vodosnabdijevanja upravlja JP «Komunalno» d.o.o. Breza. Na području Općine Breza postoje (5+1) izvorišta kojima upravlja JP «Komunalno» d.o.o. Breza i više manjih izvorišta i kaptaža po selima i zaseocima iz kojih se crpi i upotrebljava voda za piće. Izvorišta su: Milkino Vrelo, Ramina pumpa, Mahmutovića rijeka, Laz, Izbod i Mala Rijeka (donosena odluka o zaštiti izvorišta). Pokrivenost **vodovodnom mrežom iznosi 80,1 %**, što odgovara umjerenom do visokom procentu u kontekstu okruženja.

Kanalizacioni sistem na području Općine Breza je jednim dijelom pod ingerencijama i upravljanjem JP „Komunalno“ d.o.o. Breza i jednim dijelom u vlasništvu mjesnih zajednica koje su učestvovala samodoprinosa u njihovoj izgradnji. Karakteristično je da vrlo često, u izuzetno kišnim periodima, kolektori nisu u stanju da prime sve oborinske vode tako da se voda zadržava na ulicama ili saobraćajnicama, nakon prestanka padavina, te na taj način otežava odvijanje normalnog saobraćaja. Broj domaćinstava korisnika javne kanalizacije iznosi 1272 domaćinstva (sa 2879 članova), takođe ukupno 242 privredna subjekta su korisnici javne kanalizacione mreže općine Breza. Dakle, kanalizacionom mrežom pokriveno je 92 % urbanog stanovništva ili cca 20 % ukupnog stanovništva Općine.

Pokrivenost odvozom komunalnog otpada sa područja općine Breza je preko 95%, odnosno sve mjesne zajednice imaju planiran odvoz komunalnog otpada na sedmičnom nivou.

- U 2023. su završene aktivnosti na pribavljanju dozvole za upravljanje otpadom od strane nadležnog ministarstva i ista je dobijena u početkom 2024. godine.

- Realizovan je projekat podjele kanti za selektivno prikupljanje otpada od sredstava dobijenih putem javnog poziva Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoliša ZDK i podijeljeno je 350 pari kanti za domaćinstva iz naselja Bulbulušići, Kamenice i Izbod. Koncept upravljanja otpadom u općini Breza, nažalost otežano funkcioniše, dijelom zbog nedovoljnih kapaciteta javnog preduzeća, infrastrukture, a dijelom i zbog nedostatka svijesti građana u pogledu selekcije i selektivnog prikupljanja otpada. Konačno rješenje upravljanja otpadom na teritoriji općine, trebalo bi biti izvedeno putem regionalne deponije. Naime, prostornim planom Zeničko-dobojskog kantona utvrđena je **Regionalna sanitarna deponija**

Adresa: Bogumilska br.1 tel, centrala 032/786-020, 032/786-061

fax:, 032/786-041, 032/786-031

e-mail: nacelnik@breza.gov.ba , www.breza.gov.ba

„**Mošćanica**“ na teritoriji općine Zenica, kao regionalna deponija. Općina Breza još uvijek nije regulirala pitanje odvoza na ovu deponiju te se još uvijek pokušavaju iznaći rješenja. **Sistem telekomunikacija** fiksne i mobilne telefonije pokriven je sa četiri operatera, BH Telecom, Eronet, M:tel i Telemach. Fiksnom telefonijom i internetom pokrivena su sva naselja općine Breza sa operaterima BH Telecom i Telemach. Na području općine Breza sistemom mobilne telefonije pokrivena su sve glavne putne komunikacije i naseljena mjesta sa jednim od tri mobilna operatera-BH Telecom, M:tel i Eronet, s tim da je bitno napomenuti da su u nekim dijelovima općine Breza dostupna sva tri signala. Internet se koristi na području općine Breza, te je moguće uspostaviti internet konekciju iz svakog naseljenog mjesta koje ima stabilne fiksne linije. Pokrivenost TV signalom je urađena putem fiksne telefonske mreže od strane operatera BH Telecom i Telemacha na cijeloj teritoriji, kao i analognim TV signalom. Na području Općine Breza, za održavanje i uređenje javnih površina i **gradskog zelenila** zaduženo je JP „Komunalno“ d.o.o. Breza, a realizacija ovih poslova se vrši na osnovu godišnjeg Plana i Programa održavanja javnih i zelenih površina.

Rizici i izazovi

Jedan od izazova sa kojima se suočava Općina Breza kako sa zdravstvenog, tako i sa aspekta ekonomije ali i društvenih prilika su svakako posljedice pandemije Covid-19, zatim odlazak mladih i cijelih porodica, a što rezultira padom nataliteta te svake godine manje upisane djece u prvi razred osnovne škole.

Općina Breza je kroz donošenje raznih mjera nastojala ublažiti rizike i izazove sa kojima se suočavala u proteklom periodu. Neke od poduzetih mjera su svakako Program pružanja podrške i razvoju poduzetništva, gdje se nastoji pružiti podrška pravnim licima i obrtnicima u subvencioniranju troškova.

Takođe, donosi se i Program „Podsticaj poljoprivrednoj proizvodnji“ u cilju poticanja poljoprivrednih proizvođača na proširenje bavljena primarnom poljoprivrednom proizvodnjom.

Pored navedenih mjera Općina Breza je poduzela i aktivnosti na izgradnji pristupne saobraćajnice uz Poslovnu zonu Šaš, što će stvoriti uslove za povećanje broja privrednih subjekata a samim tim i smanjenje broja nezaposlenih.

Evidentno je i smanjenje broja djece u osnovnom i u srednjem obrazovanju. Razlog smanjenja polaznika osnovnih škola, svakako treba tražiti u činjenici smanjenog ukupnog broja djece i nataliteta, ali i u blizini glavnog grada koji nudi veće mogućnosti barem kad je riječ o srednjoškolskom obrazovanju. Porodice su očigledno ekonomski demotivisane za rađanje većeg broja djece, pri čemu savremeni način života pomjera granice rađanja ka starijem dobu. Nažalost, u općini Breza nema agresivne pronatalitetne politike i stimulacije rađanja već prvog djeteta (prosječna porodica ima manje od jednog djeteta, tj. 2,8 članova).

Također, postoji problem nedostataka prevoza učenika iz udaljenijih mjesta do škola, što može rezultirati ispisivanjem djece iz srednjih škola, s obzirom na materijalno stanje porodica iz ruralnih dijelova Breze, ukoliko se ovo pitanje ne riješi.

Također, trenutni vrtićki kapaciteti u Brezi nisu zadovoljavajući, s obzirom na ukupan broj djece u dobi do 4 godine. Rizik u segmentu ruralnog razvoja i bolje iskorištenosti poljoprivrednih resursa na području općine Breza predstavlja nedostajući sistem otkupa proizvoda, a za koji je prethodno neophodno obezbijediti krajnji plasman.

3. Strateški pravci razvoja općine Breza za naredni trogodišnji period

Općinsko vijeće Breza je usvajanjem Strategije integriranog razvoja općine Breza za period 2021-2027. godina definisala i uskladila razvojne pravce i prioritete sa ključnim strateškim dokumentima kako na kantonalnom i federalnom nivou, tako i sa relevantnim dokumentima iz procesa evropskih integracija međunarodno prihvaćenih globalnih ciljeva održivog razvoja.

Uspješnost razvoja Općine će se mjeriti sposobnošću da se prevladaju uočene slabosti i prijetnje bržem rastu, ali isto tako i da se iskoriste razvojni potencijali koji nesumnjivo postoje.

Vizija Općine Breza predstavlja težnju ka uređenoj i razvijenoj zajednici prirodnih ljepota, koja će biti ,privlačna investitorima i mladim porodicama.

Ostvarenje razvojne vizije realizovat će se kroz tri strateška cilja, razrađena u 9 prioriteta i 16 mjera.

Strateška i dugoročna opredjeljenja općine Breza, odnosno strateški ciljevi su:

1. Osiguran kontinuirani rast privrede
2. Unaprijeđen društveni život svih kategorija stanovništva
3. Unaprijeđena zaštita okoliša i prirodnih resursa

Konkurentna prednost općine Breza koja će uveliko doprinijeti ostvarenju vizije i strateških ciljeva se ogleda u još uvijek očuvanoj životnoj sredini, pitkoj vodi, termomineralnoj vodi, potencijalima koje pruža rijeka Stavnja, prirodnim resursima kojima Općina obiluje, kao što su ugalj, mineralne sirovine (ugalj, lapor, krečnjak i kvarcni pijesak) kao i područje koje je bogato kulturno historijskim naslijeđem.

Sa ciljem realizacije zacrtanih strateških ciljeva, za svaki cilj definisan je set prioriteta. Prioriteti obuhvataju ključne oblasti, koje imaju najveći međusektorski uticaj na razvoj, a samim time i pokazatelje uticaja. Očekivani ishodi prioriteta su u direktnoj vezi sa pokazateljima uticaja na nivou strateških ciljeva i doprinose realizaciji ciljnih vrijednosti 2027. godine.

Doprinos ostvarenju vizije i strateških ciljeva za period od 2025-2027. godine će se realizirati kroz 14 programa odnosno mjera.

SC1. Osigurani kontinuirani rast privrede realizirati će se kroz 3 programa, i to:

- Program unapređenja industrijskog i prerađivačkog sektora,**
- **Razvoj poljoprivrede bazirane na znanju i novim tehnologijama,**
- **Valorizacija, promocija i korištenja turističkih potencijala,**

Strateška opredjeljenost Općinske uprave je da stimulira privatni sektor za investiranje, povećanje prerađivačkih kapaciteta, stvaranje boljih uslova za razvoj obrtništva, kao i poduzimanje niza mjera koje bi pozitivno uticale na infrastrukturu za pokretanje malih i srednjih preduzeća. Posjedovanje mineralnih sirovina kao što su ugalj, lapor, krečnjak i kvarcni pijesak predstavljaju značajan faktor tekućeg i budućeg razvoja općine Breza, međutim isti predstavljaju neobnovljiv resurs. Iz ovoga razloga potrebno je tražiti i nova rješenja u pogledu diverzifikacije privrede općine Breza. U ovom pogledu, razvoj poslovnih zona će poslužiti kao poluga za razvoj postojećih i podstaći buduće investicije. Osnovni strateški fokus je svakako usmjeren na ostvarivanje takvog poslovnog ambijenta općine Breza koji se ogleda kroz smanjivanje nezaposlenosti poduzimanjem niza mjera za samozapošljavanje i pokretanja malih i srednjih preduzeća.

U pogledu razvoja poljoprivredne proizvodnje fokus je potrebno staviti na razvoj poljoprivrede bazirane na novim znanjima i tehnologijama, instalacijama novih pogona u poljoprivrednoj proizvodnji. Osnova ovog fokusiranja je na takvim poljoprivrednim proizvodima koji će imati uvećanu tržišnu vrijednost, proizvodima sa produženim rokom trajanja i mogućnostima plasmana ovih proizvoda na nova tržišta. S tim u vezi u narednom periodu je planirana izgradnja Tržnice koja će poljoprivrednim proizvođačima omogućiti plasman njihovih proizvoda.

Kada se govori o stvaranju pretpostavki za promociju i korištenje turističkih potencijala, one u općini Breza su usmjerene prije svega na sportsko-rekreativni i seoski razvoj turizma. U pogledu sportsko-rekreativnog turizma može se istaknuti postojanje dva stadiona i sportska hala većih kapaciteta pogodnih za održavanje sportskih i kulturnih manifestacija. Posjedovanje olimpijskog bazena u koji je spojena termomineralna voda, a u čijoj blizini se nalaze sportski i ugostiteljski objekti. U pogledu rekreacije, jedna od najznačajnih je svakako Slivanjska visoravan koja se nalazi na nadmorskoj visini od 800 m, a koja je idealno mjesto za odmor, rekreaciju, lov, planinarenje i prikupljanje ljekovitog bilja. U sklopu visoravni se nalazi i turističko naselje Hrasno koje predstavlja veliki potencijal za proširenje seoskog turizma. Šumski put (staza) Hrasno- Valhinje - Krčmari je pogodan za trčanje, šetanje i uživanje u čistom zraku. Navedena lokacija je idealna za sportsko-rekreativne terene sa bungalovima, šadrvanima i klupama za kraći predah. Idući od Hrasna prema Slivnu-Orahovu postoji mogućnost korištenja poljoprivrednih proizvoda. Na navedenoj lokaciji je dosta stambenih kuća koje se ne koriste za stanovanje, uz odgovarajuće investicije predstavljaju pogodno tlo za razvoj seoskog turizma. Poslije Orahova se nalazi Mahmutović rijeka u kojoj se nalazi stara škola koja je pogodna za adaptaciju i održavanje škole u prirodi, koja je nekad i postojala. Kanjon Misoče od Mahmutović Rijeke do Nasića je idealan za biciklizam, ribolov i odmor u netaknutoj prirodi.

SC2. Unaprijeđen društveni život svih kategorija stanovništva realizirati će se kroz 4 programa, i to:

-Podrška inicijativama obrazovnih institucija, fokus je stavljen na kvalitet života građana kroz unapređenje osnovnog i srednjeg obrazovanja.

-Unapređenje zdravstva i socijalne zaštite građana koji će se realizirati kroz unapređenje zdravstva i socijalne zaštite građana, usluga javne uprave, izgradnji društvene infrastrukture sporta i kulture.

-Prevenција zaštite i sigurnosti građana koja se realizira kroz postavljanje video nadzora, izgradnju trotoara i postavljanje saobraćajne signalizacije sa ciljem postizanja veće sigurnosti građana na području grada Breza.

-Unapređenje memorijalnih, kulturnih i sportskih manifestacija se realizira kroz izgradnju spomen obilježja na području općine Breza.

Općina Breza mora iskoristiti svoje prednosti, posebno prednosti u blizini većih urbanih centara u BiH, te postati mjesto atraktivno za život i rad svih kategorija društva, djece, mladih, žena, radno aktivnih, starijih osoba ali i svih osoba kojima je potrebna posebna socijalna briga. S obzirom na određene negativne trendove, posebno negativan migracioni saldo, sve relevantne i ključne zainteresovane strane moraju preduzeti proaktivnu ulogu u realizaciji budućih projekata koji će unaprijediti postojeće stanje kvaliteta života građana općine Breza.

SC3. Unaprijeđena zaštita okoliša i prirodnih resursa odnosi se na racionalno korištenje prirodnih resursa i zaštiti okoline, kroz poduzimanje niza mjera u pogledu zaštite tla, vode i vazduha općine Breza. Takođe, pažnju je potrebno usmjeriti i na rješavanje problematike odlaganja otpada, jer postojeće stanje u pogledu odlaganje istog nije održivo. jedna od mjera je svakako unapređenje postojeće komunalne infrastrukture i postrojenja za upravljanje komunalnim otpadom kroz instaliranje pretovarne stance. Takođe, dugoročno rješavanje problema vodovodne i kanizacione infrastrukture i smanjenje izrazito visokih gubitaka vode

predstavljaju imperativ u budućim projektnim aktivnostima. Isto tako zaštita od prirodnih i drugih nesreća te jačanje materijalnih i ljudskih kapaciteta u pogledu prevencije, ali i novim mjerama energetske efikasnosti, posebno u javnim objektima i javnoj rasvjeti. Sanacija i izgradnja saobraćajne infrastrukture takođe treba da bude jedna od mjera koja će se provoditi u narednom periodu a koja će doprinijeti boljem kvalitetu života građana na području općine Breza. Sve ove projektne aktivnosti treba da vode ka sinergetskom efektu, stvarajući ugodniji ambijent za življenje, rad i ostanak u općini Breza.

4. Prioriteti, mjere i strateški projekti

Strategijom razvoja Općine Breza definisano je ukupno 80 strateških projekata koji su organizovani u 16 mjera i 9 prioriteta. Navedeno je inkorporirano u Akcioni plan za planski period 2025 – 2027. godina, i to: 14 mjera i 9 prioriteta.

Akcioni plan nalazi se u prilogu dokumenta Smjernica za trogodišnje planiranje rada Općine Breza za period 2025 - 2027. godina.

5. Indikativni finansijski okvir usklađen sa Strategijom razvoja Općine Breza za period 2021-2027. godina

Strateški ciljevi	2025	2026	2027	Ukupno 2025-2027
SC1	413.831,50	265.000,00	265.000,00	943.831,50
SC2	225.000,00	201.500,00	151.500,00	578.000,00
SC3	1.517.077,17	860.720,00	658.609,99	3.036.407,16
Strateško upravljanje i administracija	5.687.710,00	5.687.710,00	5.687.710,00	
UKUPNO	7.843.618,67	7.014.930,00	6.762.819,99	

Indikativni finansijski okvir za planski period 2025-2027. godina predstavlja pregled potrebnih finansijskih sredstava za implementaciju mjera.

Strategijom razvoja Općine Breza je planiran iznos finansijskih sredstava za implementaciju prvog strateškog cilja za planski period, i to 943.831,50 KM, drugog strateškog cilja u iznosu od 578.000,00 KM i trećeg strateškog cilja u iznosu od 3.036.407,16 KM. Ukupna vrijednost planiranih strateških projekata za planski period 2025.-2027. godina iznosi 4.558.238,66 KM., dok se iznos od 17.063.130,00 KM odnosi na administrativne troškove. Procenat planiranih sredstava koji se odnosi na budžetska sredstva je 41,20 %, dok se preostalih 58,80% odnosi na ostale izvore finansiranja.

6. Odgovarajući indikatori strateških ciljeva iz Strategije razvoja općine Breza za period 2021-2027. godina

Očekivani uticaj ovog strateškog cilja, do 2027. godine je slijedeći:

- povećan broj zaposlenih za 15 % u odnosu na 2017. godinu,
- povećane neto plaće za 20 % u odnosu na 2017. godinu,
- povećani ukupni prihodi poslovnih subjekata za 20 % u odnosu na 2017. godinu.

Strateški cilj 1	Indikator (uticaja)	Polazna vrijednost (2017.)	Ciljna vrijednost (2027.)
Osiguran kontinuirani rast privrede	Ukupan broj zaposlenih	3.535	4.065
	Proječna neto plaća	905	1.086
	Ukupni prihodi poslovnih subjekata	152.387.086 (podaci za 2016)	182.864.503

Očekivani uticaj ovog strateškog cilja, do 2027. godine su:

- zaustavljen negativan migracioni saldo,
- broj sportskih organizacija povećan za 10 % u odnosu na 2017. godinu,
- smanjen broj korisnika socijalnih davanja po osnovu materijalnog stanja za 15 % u odnosu na 2017. godinu,
- povećani vlastiti budžetski prihodi općine Breza za 10 % u odnosu na 2017. godinu.

Strateški cilj 2	Indikator (uticaja)	Polazna vrijednost (2017.)	Ciljna vrijednost (2027)
Unaprijeđen društveni život svih stanovništva	Broj stanovnika općine Breza	14.168 Podaci iz 2013-popis stanovništva)	14.876 Povećanje za 3-5%
	Broj sportskih organizacija na području općine	12	13
	Broj korisnika socijalnih davanja po osnovu materijalnog stanja	209	182
	Vlastiti budžetski prihodi općine Breza	5.290.166,93	5.819.183,623

Očekivani uticaji ovog strateškog cilja do kraja 2027. godine su:

- smanjeno opterećenje prirodnih recipijenata po osnovu ekvivalentnog broja stanovnika (EBS) najvećih zagađivača za 15 % u odnosu na 2017. godinu,
- organizovanim sakupljanjem otpada pokriveno 90 % stanovništva Općine,
- smanjenje gubitaka vode za 40 % u odnosu na 2017. godinu,
- smanjenje nadoknada po osnovu štete nastale od elementarnih nepogoda za 30% u odnosu na 2017. godinu.

Strateški cilj 3	Indikator (uticaja)	Polazna vrijednost (2017.)	Ciljna vrijednost (2027)
Unaprijeđena zaštita okoliša i prirodnih resursa	Opterećenje prirodnih recipijenata (vodotoka i zemljišta) po osnovu ekvivalentnog broja stanovnika (EBS) najvećih zagađivača u općini Breza	1.001,19	851
	Broj stanovnika Općine pokriven organizovanim sakupljanjem otpada	12.218	12.751
	% gubitaka vode u sistemu vodosnabdijevanja	73	44
	Ukupan iznos nadoknade po osnovu štete nastale od elementarnih nepogoda	4.418.184,62 (podaci za 2014. godinu)	3.092.729,23

Napomena: Sve općinske službe su obavezne da prethodno definisane aktivnosti iz Akcionog plana uključe u svoje programe rada kako bi isti bili implementirani u narednom periodu i kako bi isti bili adekvatno podržani budžetom. Proces monitoringa implementacije navedenih aktivnosti i izvještavanja će se obavljati u skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH, kao i Uredbom o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji BiH (član 14., 15. i 16.).

Prilog: Akcioni plan za period 2025-2027. godina.

Dostavljeno:

- 1 x Služba za finansije, inspekcijske poslove i opću upravu
- 1 x Služba za prostorno uređenje, zaštitu okoline, geodetske i imovinskopravne poslove
- 1 x Služba civilne zaštite
- 1 x Služba za privredu
- 1 x Web stranica
- 1 x a/a

Općinski načelnik

Vedad Jusić